

ОСОБЛИВОСТІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Ощепкова А. Г.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Професія поліцейського відноситься до числа найбільш стресогенних, тому що це обумовлено специфікою діяльності, яка пов'язана з постійним ризиком для життя і здоров'я, морально-етичними дилемами, високою відповідальністю за прийняття рішень в екстремальних ситуаціях. Постійне перебування під впливом стресових факторів може призводити до розвитку професійного вигорання, зниження ефективності роботи, а також розвитку психосоматичних захворювань. Тому дослідження ресурсів стресостійкості працівників поліції є актуальним завданням для сучасної психології, оскільки дозволяє розробити ефективні програми психологічної підтримки та профілактики функціональних і психічних захворювань у працівників поліції.

Сфера дослідження стресостійкості поліцейських є досить широкою, а кількість дослідників, які працювали в цій галузі, постійно зростає. Так, серед зарубіжних науковців хотілося б відмітити одного із засновників вчення про стрес – Г. Сельє. Його дослідження стали фундаментом для багатьох подальших досліджень у цій галузі. Р. Лазарус та С. Фолкман розробили когнітивну теорію стресу та копінгу, яка акцентує увагу на ролі оцінки ситуації у виникненні стресової реакції [1]. К. Маслач розробила концепцію професійного вигорання, яка широко використовується для дослідження стресу у різних професіях, у тому числі і серед поліцейських. Серед вітчизняних науковців, які вивчали особливості діяльності працівників правоохоронних органів в стресогенних ситуаціях, можна виділити праці М. Ануфрієва, О. Бандурки, В. Венедиктова, М. Корольчука, С. Кубіцького, І. Охріменка, О. Синявської, О. Тімченка, О. Федоренко та інших [1, 2].

Проте, актуальні дослідження повною мірою не висвітлюють закономірності формування стресостійкості працівників поліції саме в контексті порівняння цієї характеристики при виконанні ними різних задач в межах функціонування структурних підрозділів.

Дослідження було проведене на вибірці із 60 працівників національної поліції, 30 із яких працюють у кримінальній поліції та 30 – у слідчих відділах. Використання методик «Тест життестійкості» С. Мадді та визначення стресостійкості та соціальної адаптації (Т. Холмс, Р. Раге) дало можливість виносити судження про рівні вираженості стресостійкості та життестійкості у респондентів.

Провівши емпіричне дослідження ми з'ясували, що працівники карного розшуку характеризуються більш вираженим показником прийняття ризику як компоненту життєстійкості (що виражено на високому рівні у 68% представників цього підрозділу), натомість працівники слідчого відділу більше демонструють тенденцію до контролю (62%) у контексті життєстійкості. Тобто, основним компонентом життєвої стійкості у працівників карного розшуку є достатньо виражена толерантність до факторів ризику в умовах професійної діяльності, готовність ризикувати під час виконання посадових обов'язків, взаємодії з громадянами. Саме їх схильність до ризикованої поведінки в умовах професійної діяльності робить їх достатньо стійкими до стресових факторів у житті. Вони, будучи постійно у контакті з громадянами, які вчинюють правопорушення, часто ризикують і сприймають це як вагомий фактор власної стійкості в критичних ситуаціях.

Натомість, працівники слідчого відділу за основу власної стійкості до стресу визначають контроль над ситуацією, що можна пояснити специфікою їх професійних задач. Зокрема, для працівників слідчого відділу протидія стресовим факторам передбачає, зазвичай, потребу контролювати документообіг, витримувати процедури допиту підозрюваних, оформлення кримінальних справ, ведення документації, але не передбачає високого показника прийняття ризику як у працівників карного відділу.

Також, виявлено, що працівникам і карного і слідчого відділу характерні знижені показники включення до ситуації професійної діяльності як аспект життєстійкості. Це можна пояснити тим, що працівники поліції не намагаються активно включатися в ситуації професійної діяльності на особистісному рівні, проживати емоції під час виконання посадових обов'язків і це виступає їх ресурсом життєстійкості. Якби вони активно особистісно включалися в ситуації професійної діяльності, то мали достатньо високі показники професійного вигорання.

працівники карного відділу поліції характеризуються підвищеними показниками стійкості до стресу. Зокрема, виявлено, що 78% працівників поліції карного підрозділу мають високий показник стресостійкості. І в пересічних і в складних життєвих ситуаціях вони спираються на свої розвинені регуляторні механізми психіки, демонструють мужність, волю і витримку, спроможність долати перешкоди та труднощі у житті. Їхня стресостійкість базуються на сформованих життєвих переконаннях та виражені вольовій регуляції своєї поведінки. В силу того, що їх професійна діяльність більшою мірою пов'язана із ризиком під час взаємодії з особами, які вчинили злочин, і пов'язана із їх затриманням, вони мають, відповідно, вищий

показник стійкості до стресу, що виступає їх важливою професійною якістю і характеристикою.

Серед представників слідчого відділу стресостійкість виражена меншою мірою і становить 30% від цієї підгрупи респондентів. Тобто, займаючись веденням кримінальних справ, документообігом, підбором доказової бази для слідства, працівники слідчого відділу не мають настільки вираженої потреби в реалізації стресостійкості в умовах реалізації професійної діяльності.

Більше половини слідчих демонструють знижені показники стійкості до стресу. Для них притаманна не розвиненість регуляторної сфери, мінливість чи не сформованість системи життєвих переконань, на які вони не можуть спиратися повною мірою при проживанні складних життєвих ситуацій. Ці працівники поліції мають неспроможність витримувати складні життєві ситуації, що засновано на їх неспроможності керувати своїми емоційними проявами.

Отже, визначено, що Встановлено, що працівники карного розшуку характеризуються більш вираженим показником прийняття ризику як компоненту життєстійкості, натомість працівники слідчого відділу більше демонструють тенденцію до контролю у контексті життєстійкості. Тобто, основним компонентом життєвої стійкості у працівників карного розшуку є достатньо виражена толерантність до факторів ризику в умовах професійної діяльності, готовність ризикувати під час виконання посадових обов'язків, взаємодії з громадянами.

Натомість, працівники слідчого відділу за основу власної стійкості до стресу визначають контроль над ситуацією, що можна пояснити специфікою їх професійних задач. Зокрема, для працівників слідчого відділу протидія стресовим факторам передбачає, зазвичай, потребу контролювати документообіг, витримувати процедури допиту підозрюваних, оформлення кримінальних справ, ведення документації, але не передбачає високого показника прийняття ризику як у працівників карного відділу.

Також, виявлено, що працівникам і карного і слідчого відділу характерні знижені показники включення до ситуації професійної діяльності як аспект життєстійкості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардин Н., Жидецький Ю., Когут Я., Пряхіна Н., Ясінський В. Стрес та стресостійкість в діяльності працівників правоохоронних органів : навч.-метод. посіб. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 119 с.
2. Доценко В., Федоренко О. Копінги працівників поліції на різних етапах їх професійного розвитку. *Priority Directions of Development and Reform of law enforcement Agencies*. 2021. P. 134–138.